

II. A Cséti Ottó szerk. biz. tag által benyújtott szógyűjtemény részletes tárgyalás alá vétetvén, ennek eredményéhez képest a szógyűjtemény a talált hiányok pótlása és illetőleg a bizottság eddigi megállapodásainak megfelelő átdolgozás végett visszaadott.

III. Előadó bejelenti, hogy a földmivelésügyi miniszter ur a hozzáintézett kérelemhez képest intézkedést téven az iránt, hogy a m. kir. áll. erdőhivatalok személyzete a műszótárba felveendő erdészeti érdekű *tájszók* gyűjtésében közreműködjék, most a gyűjtött gazdag szóanyagot az egyesülethez megküldte.

Bejelenti továbbá, hogy időközben Pál János m. kir. erdész-jelölt szintén küldött két kisebb tájszógyűjteményt, melyek székelyek és csángók által használt tájszókat tartalmaznak.

A bizottság mindkét küldeményt örömmel és köszönettel fogadja s a korábbi határozathoz képest elrendeli a szógyűjteményeknek körözését a szerk. bizottsági tagok között.

IV. Előadó végül bejelenti, hogy néhai Csiby Lőrincz volt szerk. bizottsági tag hagyatékában egy ugyancsak jórészt tájszókat tartalmazó szógyűjtemény találtatván, ez szintén a szerk. bizottság rendelkezésére bocsáttatott. Minthogy ez a gyűjtemény az erdészet több ágazatát illető tájszókat szintén vegyesen tartalmazza, a bizottság ennek körözését is elrendeli.

Ezzel kapcsolatban a bizottság fölkéri az egyesület tisztikarát, hogy a legközelebbi ig.-választmányi ülés tárgysorozatának megállapításakor a szerk. bizottság kiegészítésének napirendre tűzéséről is gondoskodják.

V. Egyéb tárgy nem lévén, elnök az ülést berekesztette.

Kmf.

Arató Gyula,

az erd. műszótár szerk.
biz.-nak előadója.

Bedő Albert,

az erd. műszótár szerk. bizott-
ságának elnöke.

IRODALMI SZEMLE.

A székely kongresszus tárgyalásairól, a melyek mult évi augusztus hó végén Csik-Tusnádon folytak, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület a f. év folyamán adta ki részletes jelentését a földmivelésügyi miniszter támogatásával. A vaskos kötet ára

4 K. A benne előforduló erdőgazdasági vonatkozású fejtegetéseket és határozatokat a következőkben röviden ismertetjük.

Az állattenyésztés fejlesztését célzó javaslatoknál a kongresszus többek között szükségesnek tartja havasi mintatelepek létesítését és az erdei legelőknek nagyobb mértékű és okszerű igénybevételeét. Tartunk attól, hogy a *nagyobb mértékű* igénybevétele kizárná az *okszerű* igénybevételeet.

Ugyancsak a legelő-szükség révén került az erdőgazdaság Gyöngyössy Béla kir. erdőfelügyelő előadásában is szőnyegre. Gyöngyössy a *legelőerdők* és a legeltetés céljaira okszerűen kihasználható erdőterületek kérdésével foglalkozott. Az állattenyésztésben a székelység létfenntartásának egyik, az okszerű erdőgazdaságban másik főtenyezőjét látja, de ez utóbbinak segédkezet kell nyújtania az állattenyésztés fellendítésére. Ezidőszerint 400,000 métermázsa, vagyis 20,000 darab felnőtt marha nyári takarmánya hiányzik. E hiány pótlására első sorban a nagyon is elhanyagolt legelők jókarbahozatalát, ápolását ajánlja, ezenfelül azonban az erdőgazdaság részéről is szükségesnek tartja, hogy az: 1. a fatermelésre szolgáló erdőkben az elő- és utótilalom alatt álló területek kivételével a legeltetést megengedje; 2. a nem feltétlen erdőtalajon álló, erdősült, de rétszerű művelésre állandóan alkalmas területeket gyeplegelőül (irtásra) átbocsássa; 3. a beerdősített kopárokon is idővel a legeltetést lehetővé tegye, végül 4. ott, ahol gyeplegelőnek állandóan alkalmas területek nem állanak rendelkezésre, azon erdőket, amelyek talajuk minőségére való tekintettel mint legelőerdők kezelhetők, jövőre ilyenekké átalakítsa.

Legnagyobb súlyt Gyöngyössy a legelőerdők alakítására fektet. Ezeket a közelfekvő erdők kevésbé értékes részeiből óhajtja alakítani 0'2—0'4, ritkán 0'5 s csak meredek partokon 0'6 záródással.

Ily értelmű határozati javaslatát megtoldotta azzal — bár erre előadásában nem terjeszkedett ki —, hogy az 1898. évi XIX. t.-cz. szerinti erdőkezelési költségek a községek háztartásával arányban állapíttassanak meg s hogy korosabb erdőkől a faértékesítés a jelen és jövő érdekeinek méltányos összeegyeztetésével engedtessek meg.

Az előadó után felszólaló *Semsey* Aladár dr. nem szólott szorosán a szőnyegen fekvő kérdéshez. Más szólásra nem jelent

kezvéen, *Bedő* Albert dr. elnök a határozati javaslatot elfogadottnak jelentette ki.

Csak a tárgyalás befejezése után emelt szót *Horváth* Sándor miniszteri tanácsos, a ki mint a földmívelésügyi miniszter képviselője a kongresszust elhatározásában korábbi felszólalással nem akarta befolyásolni. Konstatálja, hogy a legeltetés ügyében hangoztatott gazdasági elvek a kormány által már régen el vannak fogadva, de gyakorlati érvényesítésük természetszerűen nem történhetik egy csapásra. Így pl. megemlíti, hogy a legelőerdők alakításának gyors keresztülvitelét sokszor akadályozza az a körülmény, hogy a ritkításnál nyert tetemes fatömeg egyáltalában nem értékesíthető.

A határozati javaslat második pontját, mely a községi stb. erdők állami kezelésének költségeire vonatkozik, határozatlannak tartja. E téren ugyan maga is minden méltányos kívánságot teljesítendőnek tart, de figyelmezteti a szakosztályt, hogy e tekintetben több függ maguktól a törvényhatóságoktól, illetőleg a közigazgatási erdészeti bizottságoktól, mint a kormánytól.

Ami a harmadik pontot (a faértékesítést) illeti, erre nézve konstatálja, hogy rendkívüli fahasználatok engedélyezése körül éppen a székely megyékben a legvégső határig ment a kormány, úgy, hogy a bükkösök kivételével mindenütt meg van támadva a fatöke is.

Több felszólalás e tárgyban nem volt. A magunk részéről megelégszünk azzal, hogy reá mutatunk arra az ellentmondásra, amely a múlt évi u. n. kivándorlási kongresszusok határozataiban a legelő-erdőalakra nézve feltűnik. A Miskolczon tartott felvidéki kivándorlási kongresszus a legelőerdőt perhorreszkálja, azt megszüntetendőnek tartja, a székely kongresszus ellenben melegen pártolja.

Az ipari és kereskedelmi szakosztály tárgyalásaiból első sorban a faipari rész kelti fel érdeklődésünket. Siklód István előadó bevezetéképpen minden ipari fellendülés előfeltételeként igen helyesen a közlekedési eszközök fejlődésére mutat reá. Hozzátehetjük ehhez, hogy nemcsak az ipari fejlődésnek, hanem az erdőgazdaság helyes vitelének is egyik elengedhetlen kelléke ez s a Székelyföld gazdasági viszonyai jóval kedvezőbbek lennének, ha

az erdők értékesítése nem előzte volna meg a közlekedési eszközök kiépítését, hanem megfordítva történt volna a dolog. Az erdőbirtokos így erdő-vagyonának hihetetlenül alacsony tőárakon való elkotyvetélése helyett, tisztességes áron adhatott volna tul felszaporodott fakészletén s magát a fatőkét megtámadni nem kényszerült volna. A faipar is egészséges alapon fejlődhetett volna oly időben, a mikor még nem volt a székely fenyőerdők nagy része tulhasznált. Erről a tulhasználatról az előadónak úgy látszik nem volt tudomása, külömben aligha hozta volna javaslatba két egyenként 25 kerettel dolgozó óriási fűrésztelep létesítését, székelyek körében elhelyezendő részvényekkel, a melyeknek megfelelő tőkét azonban az állam előlegezné, míg a fűrészek hasznából a részvénytőke az államnak megtérítették. Fel is szólaltak ez ellen s így a szakosztály csak általában mondotta ki, hogy Borszéken, Békáson és másut is fűrészgyárak létesítése kívánatos.

Az előadói javaslat és a hozzászólások alapján a szakosztály ezenkívül még kívánatosnak tartja:

Nagy-Borosnyón, Zetelakán, Parajdon, Szászrégenben és Kézdivásárhely nagyobb esztergályos ipar és hajlitott fabutorgyár felállítását.

Kisebb faipartelepek, mint gyujtószálka, fogtisztító, fagyapot, dobozgyárak, iskolai és tanszerek, konyha és más házieszközök, donga, kerék és kocsialkatrészek, sámfa és kaptafakészítő-telepeknek előmozdítását.

A kongresszus felkéri a kormányt, hogy a Szováta határán fekvő s a régi Marosszék kulturvagyonát tevő havason a bükkfaipart gépek adományozása által és más módon a kilátásba helyezett támogatásban részesítse.

Szükségesnek tartja a kongresszus Hosszufaluban félgyártmányok előállítására gyár felállítását, a kézdivásárhelyi és kovásznai asztalos kisiparosoknak anyagi és erkölcsi támogatását, a nagyobb városokban a gyári asztalosipar fejlődésének elősegítését.

A kormány felkératik, hogy külföldi kereskedelmi szerződések megkötésénél és az általános vámtarifa megállapításánál oda törekedjék, hogy a hazai termékeknek, főleg transitó kivitelét megkönnyítse és érdekeit megvédelmezze.

A *házipar* előadója *László Gyula* keresk. és iparkamrai titkár,

a Gázi faipar hanyatlásának okát a nyersfaanyag nehezebb beszerzésében és a gyártmányok értékesítésének szervezetlen voltában látja. Határozati javaslata azonban a faiparra külön nem terjed ki.

A *viziutak* tárgyalásánál a szakosztály *Urmánczy* János gyáros előadása alapján a Maros és Olt folyóknak a tutajozás céljaira való szabályozását tartja szükségesnek.

A *birtokpolitika* tárgyalásánál a kongresszus *Sebess* Dénes dr. orsz. képviselő előadása alapján többek között kívánatosnak tartja, hogy az állam a Székelyföldnek Romániával határos erdőségeit vásárolja meg és azokat mérsékelt díjakért az állattenyésztő székely nép használatába bocsássa. (!)

A *telepítés* kérdésének megvitatásánál *Forster* Géza az Orsz. Magy. Gazd. Egyesület igazgatója reá mutatott arra, hogy a Székely földön sok oly területet is havasnak neveznek, a mely egyáltalában nem fekszik a havasi övben. Ezek a területek egyáltalában nincsenek kellően hasznosítva. Kifejti azután a nagy faipari vállalatok hátrányos következményeit. Ezek nagy területeken gyorsítva kihasználják az erdőt, azután tovább állanak. Állandó keresetet tehát nem nyújtanak, pedig a székely népnek erre van szüksége. Fájjalja, hogy a nagy faipar meghonosodásával megszűntek a régen fennállott apró fűrésztelepek.

Javaslat, a melyet a kongresszus el is fogadott a következő volt: Tétessenek felvételek, hogy az u. n. havasokban mily területek vannak, melyek vagy mezőgazdaságok, vagy havasi gazdaságok, vagy gyümölcsösök alakítására alkalmasak, de jelöltessenek ki azon helyek is, melyek benépesítendőek volnának, hogy onnét az okszerű erdőgazdálkodás a rendszeres üzemhez szükséges erőket magának állandóan biztosíthassa, és ott erdőgazdasági termények és félnyers készítmények készíttessenek, sőt fűrész- és más feldolgozó telepek létesíttessenek s ily telepek megfelelő közlekedéssel elláttassanak.

Az *arányosítás*, melynek eddigi keresztülvitele sok helyen a székelység deposedálására vezetett, nagy vitára adott okot, a mely közben a legkülönbélebb kívánságok merültek fel. Végül a kongresszus oly határozatban állapodott meg, melynek bennünket közvetlenebbül érdeklő javaslatai a következők:

Az arányosítás költségeit az állam előlegezze, az így folyó-

sított összeget közadók módjára a birtokosoktól 8—10 évre felosztva szedje be. Az arányosítási törvény a következő szempontok szerint módosítandó:

a) Az 1880. évi XLV. t. cz. 25. §-a és az eljárási utasítás (1893. évi 356. sz. igazs. min.) 105. §-ának b) pontja akkép módosíttassék, hogy a külön kihasítás csupán az arányosítás megkezdése idején és eredeti jogon birt illetményekre engedélyezhető és csak az érdemleges tárgyalás befejezéséig kérhető.

b) Az 1871. évi LV. t. cz. 3. és 4. szakaszai novelláris uton akként módosíttassanak, hogy azokat a birtokosokat, kik a közösen és osztatlanul használt fekvőségek hasznaiból nem részesedtek, ezen arányosítandó területből rész nem illeti.

c) A hol a törvény 4. §-ában foglalt aránykulcs a felosztás alapja, ott az arány megállapításának alapjául az egyesek által birt külső és belső birtoknak ne a területe, hanem az ezen birtokok után fizetendő adó szolgáljon.

d) Az arányosítandó terület megosztásánál aránykulcsot az egyesek által tulajdonul birt birtokarány képezi, azonban a birtokmennyiségbe az egyesek által birt erdőségek és legelők, valamint a terméketlen helyek nem számíthatók be.

e) Az arányosítás alá jövő erdő és legelőterületből szakértők meghallgatása után a hazajáró csorda számára szükséges terület közös legelőnek kiszakítandó. Ez a közös legelő elidegeníthetlen közbirtokossági vagyont képez.

g) Az elhelyezkedésnél első sorban azok helyezendők el, kik birtokközösségben maradnak és csakis ezek elhelyezése után következzenek az önálló kihasításra jogosultak.

h) Az erdőjutalékok megvásárlása az arányosítás folyama alatt érvénytelen és az ily megvásárolt jutalék a vásárlónak nem adható ki, hanem az eredeti jogosultnak. Az arányosítás folyama alatt vásárolt birtokok utáni erdőilletmény csak az esetben esik a vásárlónak, ha a birtok a kules megállapítása előtt fél évvel már a nevére telekkönyvileg be volt kebelezve és annak tényleges birtokában volt. Ha azonban az arányosítás befejezése után öt éven belül kitünik, hogy a szerződés színleges volt, az esetben az ilyen uton külön kiszakított terület a birtokközösségben maradtak jutalékához csatolandó.

Havasi és legelő-gazdaság. (Alp- und Weidewirtschaft.) Irta dr. *Stebler F. G.* a zürichi müegyetem tanára. Kiadta Parey Pál könyvkereskedése Berlin. Ára 10 márka.

A szerző e műben, a mely 462 nagy nyolczadrét oldalra terjed és 421 ábrát és képet tartalmaz, könnyen érthető előadással teljes képet nyújt a havasi s általában a legelőgazdaságról.

Foglalkozik a különböző magasságban fekvő legelőterületekkel s az azokon folyó legelőüzemmel állatnemek szerint elkülönítve, az erdő szerepével a havasokon, a legelőkön végzendő talajjavítási műveletekkel, a trágyázással, az ott szükséges építményekkel, közlekedési eszközökkel és kerítésekkel.

Bár a műben tulnyomó az állattenyésztőt érdeklő rész, mégis az erdőgazda is sok tanulságos dolgot talál benne, kivált, ha azon feladat előtt áll, hogy kezelésére bizott legelőterületeken vagy havasokon rendszeres gazdaságot kezdeményezzen, vagy a népnek e tekintetben tanácsot szolgáljon.

A nemes fűz termelése. Darányi Ignác földmivelésügyi miniszter megbízásából írta *Molnár István* orsz. gyümölcsészeti és fatenyésztési biztos. 8-ad rétű 70 old. Ára nincs kitüntetve.

Kosarakban és egyéb fonott háziiparcikkokban való szükségletünk növekedtével, a mely különösen gyümölcsstermelésünk fejlődésével arányos, mindinkább jelentkezik annak a szüksége, hogy ezen háziipar nyersanyagáról is gondoskodjunk. Eddig azonban a fűzfatelepek létesítése akadályokba ütközött, mert bár több állami fűzfatelepről évenként több millió fűzfadugvány kerül kiosztásra, hiányzott oly gyakorlati irányu utmutatás, a mely a nemes fűzek telepítésének, gondozásának és kezelésének módját a néppel megismerteti.

Ezen a hiányon hivatott a szóbanforgó könyv segíteni. Tartalmának átnézése arról győz meg, hogy e hivatásának meg is fog felelni.

Megrendelhető Nagel Ottó könyvkereskedésében, Budapest, VIII., Muzeum-körut 2. sz.

Válasz erdőrendezéstanom ismertetésére. Hálával tartozom erdőrendezéstanomnak az Erdészeti Lapok X. füzetében megjelent ismertetéseért; mert egészben véve kedvező ítéletet tartalmaz.

De nekem úgy tetszik, hogy az ismertető itéleténél nem egy erdőrendezési tankönyv kellékeit veszi mértékül; hanem a gyakorlati erdőrendező igényeit tartja szeme előtt és tulságosan ragaszkodik a nálunk nagyon elterjedt és évtizedek óta a gyakorlatban kialakult erdőrendezési mód külsőségeihez.

Szivesen elhallgatnám, de válaszom álláspontjának jelzése miatt kénytelen vagyok kifejezést adni a könyvismertetésből merített ama benyomásomnak, hogy annak szerzője szemet huny ama tagadhatatlan tény felett, mely szerint a mi erdőrendezési módunkban igen sok oly fölösleges dolog kiszámítása és aprólékos feltüntetése tulságig ki van fejlesztve, a melyek felett nemcsak a gyakorlat (Németország, Franciaország), hanem az elméleti okoskodásokra oly hajlandó tudomány is már régen napirendre tért. Ki vannak abban finomítva oly kétes értékű elméletek, melyek csak helyesebbnek hiányában és szükségből alkalmaztattak annak idejében és a melyek úgy durván még megjárják, de finomabban kidolgozva, kiszélesítve, nem állják ki a kritikát.

Némely, régi könyvekben található ferde felfogást sem szabad megerősíteni egy modern tankönyvben.

Téves felfogás például az is, ha azt hisszük és állítjuk, hogy a szabályos erdő viszonyai tárgyalásának *egyedüli célja* az, hogy annak megvalósítása „ideál“-képpen lebegjen az erdőrendező szeme előtt. Ám nem ez a fődolog, a miért a szabályos állapotot a tankönyvekben jó ismertetni; mert hiszen azt az ideált, a mely egy fajtájú, egy termőhelyű és teljes záródású erdőt tart szem előtt, nemcsak soha elérni nem lehet, de arra még törekedni is abszurdum volna. Pedig a tankönyvekben a szabályos állapot tárgyalásánál ily egyszerű viszonyokat szokás általában felvenni. A szabályos állapot ismertetésének főcélja tisztán didaktikai, t. i. az, hogy *a lehető legegyszerűbb* berendezett erdő viszonyait ismertesse meg, még pedig lehetőleg minden, egymástól erdőrendezés szempontjából lényegesen eltérő üzemmódnál.

Azt állítja a könyvismertető, hogy a közép- és szálaló-erdőkre vonatkozó elméletek „nagyobb részének alkalmazására, mai erdőgazdasági viszonyaink között aligha kerülhet a sor“.

Már bocsánat, de oly tetemes területet elfoglaló szálaló-erdeink helyes berendezéséről már ideje van gondoskodnia az

elméletnek; mert az eddig alkalmazott módszerek nem állják ki a tudomány kritikáját.

Különbönb kívánatos volna nyilvánosságra hozni azokat az elveket és módokat, melyek hazánkban a szálaló-erdők berendezésénél alkalmaztattak.

A középerdők berendezésének elméletét, bár rendes közép-erdeink nincsenek, a munka keretének kiegészítése miatt kénytelenek voltunk felvenni; még pedig annyival is inkább, mert hidat képez egyfelől a sarj- és tulajdonképpeni szál-erdők, másfelől pedig a szálaló-erdők berendezése közt.

Tehát ennek a fejezetnek is főképpen didaktikai értéket tulajdonítunk.

Az erdőrendezőnek szükséges jogi ismereteket, különösen az oly általános természetűeket, a milyen a „birtokháborítás“, melyet a könyvismertető kiemel, az erdőrendezésstanban tárgyalni nézetünk szerint nem lett volna helyes. Ezek és más jogi természetű kérdések más tanszékhez tartoznak és ha az a tanszék, a melynek feladata lenne az erdész számára szükséges minden jogi és államtudományi anyagot felölelni, még nem állítottatott fel, az a körülményekben leli magyarázatát. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy előadás közben az illető esetekre a tanuló figyelme felhívassék.

Hogy a felmérési munkákat jobban nem részleteztük, annak az az oka, mert ezt a részletezést a földméréstan körébe tartozónak tudjuk és valljuk. Ez alapon van akadémiai tanításunk is rendezve. Aztán jó földméréstanal is dicsekedhetünk.

Abban igaza van a könyvismertetőnek, hogy az erdőrésztetek (osztagok) határvonalainak megjelölése a könyvből kimaradt. Magam sem tudom, hogy e tévedés hogy csuszott be, mert hisz az eddigi könyvatos tankönyben bőven van tárgyalva.

Bőven szoktunk vele foglalkozni ugy az előadásokon, mint a gyakorlatokon. Sőt ki szoktuk emelni annak szükségét, hogy az erdőrésztetek határvonalai mindazokon a pontokon, a hol utakra és taghatárookra kimennek, feltűnően jelöltessenek meg.

Az ismertető cikkből (955 l. alul) azt kellene következtetni, mintha én az erdőrendezésstanomban példaképpen felvett erdőknek a részletes leírásában a fatömeg helyett *mindenütt* az átlagnöve-

déket alkalmaztam volna és a hozadékot *általában* ennek az alapján számítottam volna ki. Ez azonban csak kivételesen történt, mert a szoros értelemben vett szálerdőkre és a sarjerdőkre vonatkozó, úgy gondolom nyolcz példa közül csak két esetben történt meg ez, még pedig két lágyfasarjerdő üzemtervében; ellenben két keményfasarjerdőnek és az összes szálerdőknek üzemtervében a fatömegek és folyó növedékek vannak a részletes erdőleírásban feltüntetve és a hozadék az első forduló szakra ezeknek az alapján számított ki.

De meg kell okolnom, hogy miért nem kerültem el amaz idegenszerűséget. Szükségesnek tartottam ugyanis példát mutatni a könyvben arra, hogy mily egyszerűvé válik a számítás rövid fordulója lágyfasarjerdőben a vágáskori átlagnövedék segítségével. Vegyünk fel pl. egy közepes lágyfasarjerdőt, melynek termőhelye megfelel az Erd. segédtablák 1883. évi kiadása 14. lapján álló III. t. h. osztálynak. A 20. és 30-ik évek közt az átlagnövedék lényegesen nem változik és állandóan 3 m^3 -re tehető. Nem könnyebb-e ez esetben az átlagnövedékkel számítani, mint a fatermési táblával? De ehhez hozzá kell még tennünk, hogy a sarjerdőkben, kivált a lágyfasarjerdőkben, sokkal könnyebb és biztosabb a tényleges állapotnak megfelelő vágáskori átlagnövedék közvetlen meghatározása, mint a termőhelynek megfelelő fatermési tábla helyes megállapítása. A tényleges vágáskori átlagnövedék alkalmazásánál nem követünk el akkora hibát a távolabbi évek hozadékának megállapításában, mint a mekkora ered abból, hogy a valóságos termőhely a fatermési tábla sem egyik, sem másik osztályával sem talál, hanem kettő közé esik.

Egyébiránt azt hiszem, kár lesz a megokolásra több szót vesztegetnem.

Amiért valami egyelőre idegenszerű, azért lehet jobb a megszokottnál.

A könyvismertető előtt szokatlan az előkészítő időnek alkalmazása is „abból a czélból, hogy a vágásforduló elején épen az erdő egyik végén kezdjük a kihasználást.“ (253. l.)

Ez lehet szokatlan, de a *vágásosztásnál* és a *nyiladék rendszerrel* egyesített térszakozásnál, különösen ha *szabályos tagok* alkotása sikerült, az átnézetet a gyakorlatban nagyon előmozdítja,

ha az üzemterv szerint a kihasználás valamely tag egyik szélén és nem a közepén kezdődik. Ajánlatos ez különösen akkor, ha a képzettség erdőrendezési dolgokban hiányos. Különben ez nem lényeges kérdés, és hegységi szabálytalan tagokból álló erdőkre alkalmazott példákban, a milyen területeken a könyvismertető gazdag gyakorlatát szerezte, nekem se jutott volna eszembe soha.

A könyvismertetésben (956. lapon) továbbá ezt olvassuk: „Igaz ugyan, hogy egy tankönyvnek, melynek lényeges feladatát képezi a tudomány művelése és fejlesztése is, megírásánál nem követelhető, hogy az író a fennálló rendszerhez alkalmazkodjék, főleg alaki dolgokban; tekintve azonban, hogy mi — mai viszonyaink között — még távol vagyunk attól, hogy az erdőrendezésre tisztán a tudomány szempontjából nagy súlyt helyezhetnénk, kívánatosnak vélném, hogy a tanítással is a meglévő és viszonyainkhoz alkalmazott rendszerbe illeszkedjünk. Önként értetik, hogy e mellett ugy a tanítás, mint maga a tankönyv is kiterjeszkezhetik ennek a rendszernek a birálatára, nehogy a tanuló a ma érvényben lévő és változásoknak kitett gyakorlati eljárást, sőt még a formákat is dogmaként tekintse.“

Ehhez kénytelen vagyok megjegyezni, hogy a feladata színvonalán álló tankönyvnek nem csak azt kell maga elé célul kitűzni, hogy a legelterjedtebb erdőrendezési eljárásokat ismeresse, hanem azt is, hogy azokat kiegészítse, javítsa, fejlessze, a fölösleges sallangoktól megszabadítsa és az intézetről kikerülő fiatalság ebéli felfogását tisztítsa és irányítsa.

Tudom, hogy a könyvismertetővel sokan osztoznak abban a nézetben, hogy a szakozás szerint készített üzemtervben a VIII. minta fontosabb, mint a X-ik, és ez utóbbit el lehet hagyni. Én azt hiszem, hogy ez nincs ellentétben azzal a felfogással, hogy a X. minta, vagyis az *általános üzemterv* az erdőrendezési műnek a gerincze; de hogy azzá is legyen, ki kell benne tüntetni a vágássorrendet, sőt még a tisztások felujtását is, amint én ezt a kérdéses munka néhány általános üzemtervében meg is tettem. Kimutattam én a várható szabályos állapotot is és semmi kifogásom nincs ellene, hogy mindez egy közös mintában, a VIII-ikban történjék meg, különösen luczfenyőerdőkben, hol a jövőbeli szabályos vágássorrendre erdővédelmi szempontból nagy súly fektetendő.

Ez azonban nem zárja ki azt, hogy a VIII. minta középső részét tartsuk az üzemterv gerinczének, mely nem egyéb, mint az általános vágásterv.

A munka negyedik része a könyvismertető szerint igen rövidre van szabva.

Ez lehet nézet dolga.

„Igy pl. — így szól — tulságos röviden végez a részletes véghasználati tervvel, a melynél a termelési s egyéb apadékról nem is tesz említést“. Erre az a megjegyzésem, hogy a könyv terjedelme nem engedi meg a teljes, nagy minták közlését. De azért az apadék kimerítően van tárgyalva a munka 133—136. lapjain.

Az üzemnyilvántartási könyvek vezetése is nagyon röviden van tárgyalva, az ismertetés szerint.

Hát ez a fejezete a könyvnek 17 lapra terjed. Evvel összehasonlítva, tárgyalja a nyilvántartást :

Judeich (V. kiadás)	32 lapon
Graner... ..	12 „
Grebe (II. kiadás)... ..	17 „
Wagener	4 „

Átlagosan ... 16.5 „

Eszerint én az arany középutat megtartottam. Elég, ha a nyilvántartás lényegével tisztába jön a tanuló. Ha az apró részletekbe bocsátkoznánk s a hallgatót az elkönnyvelés szövevényébe mélyebben vezetnők bele, akkor tulterhelnők őt s többet kivánnánk tőle, mint amennyit egyéb tanulmányaival való elfoglaltsága mellett végezni képes.

Hiszen gondoljuk meg, mily hosszú időre van szükség a gyakorlatban is az egyes részletek és fogások alapos megismerésére. Ezt alig lehet könyvből megtanulni.

Az üzemátvizsgálással könyvem csak 10 lapon foglal kozik, ami kevesebb, mint a fennebbi munkák illető fejezetének átlaga. De különben az üzemátvizsgálás *apróbb részletei* annyira gyakorlatiak, hogy azokat tankönyvben és az akadémián tárgyalni s a hallgatókkal az egyes esetekre vonatkozó eljárás részleteibe belebocsátkozni, az előadási és gyakorlati órák korlátolt kiszabása miatt sem lehet.

De épen most, e sorok írása közben kapom *Guttenberg* bécsi tanárnak ebben az évben megjelent modern erdőrendezéstanát, mely a nyilvántartást kilencz és az üzemátvizsgálást hasonlóan csak kilencz lapon tárgyalja.

Azt hiszem, e tárgyról több szó fölösleges.

A könyvismertetés végre kifejezi abbeli nézetét, hogy a munka sokat nyert volna, „ha az üzemtervek és üzemátvizsgálási munkálatok összeállításának, valamint az üzemnyilvántartási könyvek vezetésének bővebb és részletesebb ismertetése mellett, ezekről a mi viszonyainknak megfelelő *nehány összefüggő* példát is tartalmazna“ stb. Természetesen üzemterveket ért alatta, összes tartozékaikkal együtt.

Hát én azt hiszem, hogy ez a követelés igen tulzott. Hisz az ily összefüggő, tehát kidolgozott teljes üzemtervek gyűjteménye maga is nagyobb könyv lett volna, mint az egész többi erdőrendezéstan. Az 1880. évi 23,374. sz. földm. min. rendeletben foglalt utasítás mintái az Erdészeti Lapokban (1881. évf.) 60 lapot foglalnak el; pedig mindenik csak üres minta. Egyetlen nagyobb üzemterv kitöltött kimutatásai legalább is 15 nyomott ivre terjednének. Aztán egy ily üzemtervnek csak akkor lenne értelme, ha a térképek is hozzá lennének csatolva. Mindezek tulajdonképpen egy folio formátumban kiállított nagy könyvet töltenének ki.

Pedig a könyvismertetés szerint *legalább egy nagyobb és kisebb* üzemtervet kellett volna a munkába felvenni, tehát ha nem *nehányat*, hát akkor *legalább kettőt*.

Hát ezt lehet kívánni talán a kormánytól, vagy egy gazdag egyesülettől, de magánembertől nem. Mert nem szabad elfelejteni a kiadási költségeket sem.

Azt azonban merem állítani, hogy annyi példa sem belföldi, sem külföldi erdőrendezéstanban nincs, mint az enyémben; de az előadás menete megkívánta, hogy azok egyes részei az egyes fejezetekkel kapcsolatosan tárgyalassanak, tehát egymástól szétválasztva. A könyv használója azonban ezeket könnyen összeállithatja, több kis egész üzemtervvé egyesitheti.

Egyébiránt az akadémiai hallgatók a gyakorlatokon a kisiblyei erdő üzemtervét át szokták dolgozni és mintául magukkal vinni.

A gyakorlatban pedig mindenütt talál a fiatal ember számos kis és nagy üzemtervet.

Végezetül kérem a tisztelt szakközönséget, hogy munkámat úgy ítélje meg, mint tankönyvet, melynek feladata a tanulót bevezetni az erdőrendezés minden ágába, miután őt erre elméletileg előképezte és azután legalább kivonatossan megismertetni vele a hazánkban szokásos erdőrendezési műnek alaki berendezését is.

Fekete Lajos.

KÜLÖNFÉLÉK.

Az új kormány és programja. A gróf Tisza István miniszterelnöksége alatt megalakult új kormányban a földmivvelésügyi tárca vezetését *Tallian* Béla v. b. t. t., a képviselőház eddigi alelnöke, torontálmegyei földbirtokos vette át.

A földmivvelésügyi tárca új képviselőjének ez ideig nem volt alkalma, hogy programját részletesebben kifejtse, csupán a földmivvelésügyi miniszterium tiszti karának bemutatkozása alkalmából tartott beszédében jelzett annyit, hogy néhány gazdasági törvény nyilvánvaló hiányain óhajt rövidesen a gyakorlati élet követelményeinek megfelelően segíteni. Arról, hogy melyek a módosítandó törvények, közelebbről nem nyilatkozott.

Abból a kormányprogramból, amelyet az új miniszterelnök a főrendiházban előterjesztett, elsősorban a beruházási törvényjavaslat visszavonásának bejelentése érdekelheti az erdőgazdaságot. Miután azonban a visszavonás céljának gróf Tisza a produktív befektetések gyarapítását mondta a kevésbé produktívek rovására, reméljük, hogy az ugysis szerény összeggel szereplő erdészeti beruházások, amelyek produktivitásához és pénzügyileg nyilvánvaló hasznához szó nem fér, legalább is érintetlenek fognak maradni.

Az állami erdőtiszti kart a sokat vitatott fizetésrendezési törvényjavaslatnak elodázása érdekli közelebbről.

Hieronymi Károlynak, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet elnökének kereskedelmi miniszterré történt kinevezése azt a reményt kelti, hogy a műszaki czimek és műszaki gyakorlat rend-

tartásának tervezet s ezzel az erdőmérnöki czim és az erdőtisztek műszaki magán gyakorlatának kérdése is napirendre kerül, valamint, hogy a magán vasutak s ezek között az erdei vasutaknak régóta szabályozásra váró ügye szintén dülőre kerül.

A selmeczbányai akadémia Deák-ünnepe. Azon ünnepségekből, melyeket a nemzet Deák Ferencznek, a haza bölcsének emlékére, születésnapjának századik évfordulója alkalmából országszerte kegyeletesen tartott, a selmeczbányai bányászati és erdészeti akadémia és kivette részét.

Október hó 24-én tanári kar és az ifjuság az akadémia disztermébe gyült. Az ünnepély az ifjusági zenekar által előadott himnuszszal kezdődött, majd pedig *Vadas* Jenő az akadémia igazgatója nyitotta meg az alkalomhoz mért tartalmas beszéddel az ünnepélyt, végezetül felkérvén a tanári kar ünnepi szónokát, *Hermann* Miksa bányatanácsost, az emlékbeszéd megtartására.

Hermann nagy tanulmányra valló hosszabb beszédben méltatta Deák Ferencz nagy történeti alakját és honmentő önzetlen működését. Utána még az ifjuság szónoka, Mihalovics János dr. bányajogász beszélt. Az ünnepélyt Lamperth alkalmi ódája zárta be, a melyet *Figura* Ágost akad. hallgató szavalt.

Az erdészeti akadémia elsőéves hallgatóinak száma a folyó tanévben ismét 84-re emelkedett.

Pályázat külföldi tanulmányutra. Felhívjuk t. olvasóink figyelmét a 2000 koronás tanulmányi ösztöndíjra kiirt és hirdetési rovatunkban foglalt pályázatra. A kitűzött czél, különösen annak 2. és 3. pontja bár heterogen természetű, de igen aktuális tárgyak tanulmányozását kívánja. Óhajtjuk, hogy a pályázat sikeres legyen, vagyis reátermett szakférfi küldessék ki, a kinek egyuttal visszatérte után alkalom nyujtatik tanulmányának eredményét saját erdőgazdaságunk javára tényleg gyümölcsöztetni.

Az őszi erdészeti államvizsgálatok. Az idei őszi erdészeti államvizsgálatok október hó 26-án kezdődtek és november hó 6-ig tartottak. A vizsgáló-bizottság *Soltz* Gyula orsz. főerdőmester, bizottsági elnök, *Fekete* Lajos főerdőtanácsos, akadémiai tanár, *Illés* Nándor nyug. főerdőtanácsos és *Havas* Ágoston urad. erdőmester, vizsgáló-biztosokból alakult meg. A bizottság jegyzői

teendőit Havas Ágoston látta el. Az október 26-án megtartott írásbeli vizsgálatra az alább következő három kérdés volt kitűzve :

I. Vizsgát tevőnek valamely község tulajdonában levő s eddig legeltetésre használt 35 kat. holdas ritkás nyirest tölgyes alátélepitéssel kellene tölgyessé átalakítani. Mikor végeztetné ezt a munkát? Hány napszámra, mennyi vetőmakkra volna szüksége? És az alátélepités teljes sikerének biztosítása végett a szükséges makk beszerzésével s a keletkezett csemeték tovább nevelésénél milyen eljárást követne?

II. Melyek a belföldi fapiacz fontosabb középpontjai? Külföldre viszünk-e ki erdei termékeket s ha igen, főleg mely országokba s mely fanemeket és választékokat (félgyártmányokat)? Viszont külföldről mit és honnan hozunk be?

III. Egy 0·8 záródású 1 holdas próbatéren a bükkös törzsenkint kiszámláltatván, a következő eredményt kaptuk :

vastagsági osztály számjegye	Törzsek száma db	Átlagtörzs fatömege m ³	Kora év
I.	43	1·52	120
II.	109	0·63	85
III.	139	0·33	70

Számittassék ki : 1. A fatömeg egy holdon. 2. A fatömegkor. 3. Állapittassék meg a termőhelyi osztály az általános fatermési táblák alapján. 4. Végül sorolja fel azokat a körülményeket, melyek mellett a fent leirthez hasonló állapotok keletkeznek.

A vizsgálatra huszonhárman kértek és kaptak engedélyt és valamennyien meg is jelentek.

A huszonhárom vizsgázó közül a bizottság kettőt nem talált az erdőgazdaság önálló vezetésére alkalmasnak, a többi oklevelet nyert.

A megvizsgáltak között sajnos egy sem akadt, kit a bizottság kitüntetéssel képesíthetett volna, bár többen voltak, kik szép feleleteket adtak s ha a képesítésnek több közbeeső fokozata is volna, ezek az egyszerűen képesítettnél jobb fokozatot kaptak volna.

A mint egyrészt sajnálattal tapasztalta a vizsgáló-bizottság, hogy a jelentkezők közül senkit sem képesíthetett kitüntetéssel, másrészt örömmel hallgatta Stojanovics Illés horvát gyakornok szabatos, nagy szorgalomra és értelmességre valló magyar felele-

tét, a ki még néhány évvel ezelőtt egy szót sem tudott magyarul. Vajha sok honfitársa követné példáját, tapasztalhatnák, hogy a magyarok testvériesen szeretik és megbecsülik horvát testvéreiket. Oklevelet nyertek: Babarczy László báró, Becher Adolf, Boek László, Borsiczky Ottó, Földváry Miksa, Fröhlich Brunó, Hudák Aladár, Korbély Samu, Masztics Gusztáv, Maurer Antal, Moldovai János, Móré László, Nádai Dénes, Party József, Petricsek Adolf, Pisó János, Schmid Ernő, Schmidt Vilmos, Skultéty Győző, Stojanovics Illés, Zügn Nándor.

Havas Ágoston.

Az őszi agancskiállítás az előző évekhez hasonlóan, október hó 20—25. napján volt a budapesti Royal-szálló egyik termében. A kiállított szarvasagancsok száma feltűnő nagy volt, minőségileg azonban mintha némi visszaesés mutatkozott volna. Hiányoztak ugyanis azok a rendkívül erős példányok, a melyekhez a múlt évek jó lelövési eredménye már szinte hozzászoktatott. Ezuttal, bár igen szép agancsokban gyönyörködhattünk, egy szarvasagancs sem érte el a 9 kilónyi súlyt. Versenyen kívül ki voltak állítva azok a szarvasagancsok, a melyeket II. Vilmos német császár ejtett zsákmányul Frigyes főherczeg bélyei uradalmán a f. év őszén.

Összesen 107 szarvasagancs (ezek közül 100 nyílt területről, 7 vadaskertből), 6 dámlapát, 37 őzagancs, 5 zergekampó és 1 vadkanagyar volt kiállítva. A szarvasagancsok ágszáma 6 és 22 között változott, sőt egy villás is akadt. Feltűnést keltő volt Hagenbeck Károly óriási szibériai őzagancsokból álló gyűjteménye.

A nyílt területen lőtt szarvasok agancsai közül az első díjat az Almássy Imre gróf által kiállított és Diósgyőrött (Borsodm.) zsákmányul ejtett 18-as nyerte (sulya 8·8 kg.), a vadaskerti agancsok közül az Esterházy László gróf sárosdi vadaskertjéből (Fejérm.) származó 14-es (8·3 kg.), a dámlapátok közül Károlyi Imre gróf N.-Magócsról (Csongrádm.) származó példánya nyert I. díjat, az őzagancsok közül pedig Öry Aladár (Gurahoncz, Aradm.), a zergekampók közül Odescalchy Zoárd hg. (Borsa, Máramarosm.) példányai voltak a legkiválóbbak.

Wellingtonia gigantea. Az osztrák-magyar államvasutak Krassó-Szörény megyei erdőbirtokán Dognácskán 4 darab 32 éves Wellingtonia van, a melyeknek vastagsága mellmagasságban

körülbelül 100—150 *cm.* s így a selmeczi botanikus kertben levőket tulszárnyalják. Ezek mintegy 70 *cm.*-esek. J.

Az olasz paratölgy pusztulása. A mindennapi élet bizonyítja, hogy a világ parafaszükséglete óriási nagy lehet. A szűkséget emelkedésével egyáltalában nem tart lépést a paratölgy-erdők gondozása és telepítése. Hajdanában Olaszország nagy tömeg parafát termelt, de miután nemcsak a kéreghántás ismétlődött tulgyakran, hanem sok helyen a lörzset magát is levágták és szenítésre vagy hamuzsírőzésre (!) használták, most már igen megcsappant Olaszország parafatermelése. Ez idő szerint Portugáliában 300,000, Spanyolországban 250,000, Algirban 280,000 s Olaszországban csak 80,000 *ha.*-ra teszik a paratölgyesek területét. Spanyolország évenként még 328,000 mázsa parafát szállít 30 millió korona értékben, ellenben Olaszország csak 40,000 mázsát 1·2 millió korona értékben. A paratölgy 200 éves koráig hántható és egy tölgy ezen idő alatt legalább 18 mázsa parafát szolgáltat.

Észak-Amerika rezervált erdei. Az északamerikai Egyesült-Államok a területükön folyó óriási erdőpusztítás ellen-sulyozására már igen tetemes erdőterületeket hasítottak ki u. n. erdőtartaléknak (Forest-Reserve), a hol azután az állam folytat észszerű gazdaságot. A legtöbb ilyen erdő a nyugati részeken terül el, keleten csak legújában rezerváltak az Alleghany-hegységben 80,000 *ha.* területet s azt Mac Kinley National-Park Forest Reserve névvel látták el. Az Unio ezen területért 25 millió K.-t fizetett a tulajdonosoknak.

Az erdők értékesítése Mexikóban. A mexikói kormány és Faustino Martinez 702,000 *ha.* erdőterület eladására, illetőleg megvételére nézve kötött szerződést. A vevő 10 év alatt köteles ezen óriási területről a mahagoni, cedrus- s általában az épületfát és a festanyagot tartalmazó fát kihasználni. A vágasterületek legeltethetők. Vevő minden mahagoni fáért 1·5 dollárt, más épületfára alkalmas törzsért 0·50 d.-t, egy tonna festőfáért 2 d.-t fizet.

Az orosz állami erdők tiszta jövedelme 1893-tól 1902-ig 14·9 millió rubelről 45 millió rubelre emelkedett. Ezt a feltűnő eredményt az a mű, a mely Oroszország erdőgazdaságáról közelebbről megjelent, következőképpen magyarázza: A fa értéke, különösen a külföldön mutatkozó kereslet következtében emelke-

dett ugyan a kérdéses időszakban, egymagában ez azonban nem nyújt elég magyarázatot, a midőn a tiszta jövedelemnek megháromszorozódásával állunk szemben. A csekély jövedelem oka abban rejlett, hogy az erdészeti személyzet kevés volt, szervezete pedig nehézkes, centralisztikus. Ez volt a baj gyökere, a melyet felismerve, nem késlekedtek a kellő rendelkezésekkel. A külső közegek hatásköre kibővítettett és az ügymenet egyszerűbbé tétetett. A személyzetet szaporították és járandóságait emelték. Hivatalos beismerés szerint tehát főleg a szervezet decentralizálása és kibővítése eredményezte a tiszta jövedelem fennemlített nagy emelkedését.

A hasznos vad óvása Német-Kelet-Afrikában. Götzen gróf, a keletafrikai német gyarmatok kormányzója a f. évben újból rendezte a vadászat gyakorlását. A vad védelmére minden járásban oly területek különítettnek el, melyeken a vadászat egyáltalában tilos, ezenfelül az elefántvadászat egyes kerületekben teljesen betiltható. Művelés alá vont területen csak a tulajdonos beleegyezésével szabad vadászni. A vadászjegy ára 10 rupia = 14 márka. Egyáltalában tilos a vadászat a zsiráfra, zebrára, némely antilop-fajra, a csimpánzra, struczra, keselyűkre, baglyokra stb. Oroszlánok és leopárdok lelövéséért a vadász díjban részesül, ellenben az elefántvadász minden egyes állat után 100 rupiát vagy az állat egyik fogát tartozik beszolgáltatni. Bennszülötteknek hátultöltő lőfegyverrel nem szabad vadászni. Az elültöltő fegyverrel üzött vadászatra vonatkozólag a felsorolt szabályok alá esnek, ellenben lándzsával és íjjal szabadon, vadászjegy nélkül vadászhatnak, de csak saját lakhelyük kerületében. Elefántvadászatra külön engedélyt kell kérniök és az elejtett állatért a fennjelölt díjat kell fizetniök. Mérgezett nyilakkal nem szabad elefántra vadászni.

„Üzemterveink egyszerűsítése“ című közleményhez. A táblázatok kinyomatásának nagy költsége miatt a szándékolt czélt, t. i. az egyszerű üzemterv *formájának* bemutatását csak részben érhettem el. E miatt ismételten felkérem az érdeklődő szaktársak figyelmét arra, hogy a közlésre szánt bejegyzéseket tartalmazó nyomtatványokból kívánatra szívesen küldök.

Béky Albert.

Halálozás *Muránszky Kálmán* m. kir. erdész, (Liptó-Szvarin) és *Hecht Ferencz*, a felső-gallai és bicskei uradalmak főerdésze, az Országos Erdészeti Egyesület rendes tagjai meghaltak. *Béke hamvaikra.*